

บทความพิเศษ

มาตรฐานการจัดการศึกษาด้านการสร้างเสริมสุขภาพ ในโรงเรียนแพทย์

ศาสตราจารย์เกียรติคุณ พลตรีหญิง วณิช วรรณพฤกษ์

วิทยาลัยแพทยศาสตร์พระมงกุฎเกล้า

เพื่อให้การจัดการศึกษาของโรงเรียนแพทย์ได้มาตรฐานสอดคล้องกับพรบ.การศึกษาและ พรบ.สุขภาพแห่งชาติ กลุ่มสถาบันแพทยศาสตร์แห่งประเทศไทย (กสพท.) ได้รับทุนสนับสนุนจากสำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.) ตั้งแต่เมษายน 2545 ให้หาแนวทางดำเนินการให้โรงเรียนแพทย์เป็นผู้นำด้านการสร้างเสริมสุขภาพ โดยการบูรณาการการส่งเสริมสุขภาพเข้าไปในหลักสูตร เพื่อให้สามารถผลิตแพทย์ที่มีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ด้านการสร้างเสริมสุขภาพ

จากการที่กลุ่มสถาบันแพทยศาสตร์แห่งประเทศไทย จัดประชุมขึ้นหลายครั้ง อาจารย์แพทย์ที่มาจากคณะต่างๆ มีความเห็นว่าการจะทำให้เกิดการบูรณาการการส่งเสริมสุขภาพเข้าไปในหลักสูตร ควรใช้กลไกการประกันคุณภาพการศึกษา ซึ่งในมาตรฐานการศึกษา 9 องค์ประกอบที่ใช้อยู่เดิมนั้น ตัวบ่งชี้ด้านการสร้างเสริมสุขภาพยังไม่ชัดเจน

ผู้เชี่ยวชาญด้านแพทยศาสตร์ศึกษาและการสร้างเสริมสุขภาพ เข้าร่วมการประชุมที่จัดโดย กสพทเมื่อ 18 กันยายน 2547 ได้ข้อสรุปว่า ควรพิจารณาการสร้างเสริมสุขภาพตามกรอบของ Standard of Practice Health Promotion in Higher Education ของ American College Health Association ซึ่งกรอบแนวคิดดังกล่าวสอดคล้องกับแนวคิดขององค์การอนามัยโลกตามเอกสาร 3 ฉบับ คือ Ottawa Charter for Health Promotion Glossary และ Putting Policy into Action. ที่มีเป้าหมายให้มีการส่งเสริมสุขภาพเพื่อทำให้สุขภาพดีขึ้นของทั้งทำให้แต่ละคนและชุมชนมีคุณภาพชีวิต โดยการสร้างความเข้มแข็งให้กับแต่ละ

คนและชุมชนให้สามารถดูแลตนเองได้และสามารถสร้างเสริมสุขภาพได้ด้วยตนเอง (empowerment)

การจะทำให้บุคคลหรือชุมชนสามารถสร้างเสริมสุขภาพได้ดีควรให้สอดคล้องกับปัจจัยต่างๆ ที่มีผลต่อการสร้างเสริมสุขภาพ (Broad determinants of health) เช่น วิถีชีวิต ค่านิยม วัฒนธรรม สังคมและเศรษฐกิจ ระบบข้อมูลข่าวสาร และการบริหารจัดการความรู้ เป็นต้น

มาตรฐานของ American College Health Association นี้จะประเมินโครงการการสร้างเสริมสุขภาพอย่างครอบคลุมเน้นหน้าที่และขอบเขตของระดับอุดมศึกษาในการสร้างเสริมสุขภาพแนวทางในการรับรองคุณภาพของโครงการเหล่านั้น รวมทั้งต้องการเผยแพร่แก่บุคลากรทุกวิชาชีพเพื่อจะได้นำไปปฏิบัติในเรื่องต่อไป

1. คำจำกัดความของสุขภาพ
2. พันธกิจของโรงเรียนแพทย์จะต้องสร้างสุขภาพแก่นิสิต

นักศึกษาและมีส่วนในการสร้างเสริมสุขภาพของบุคลากรในคณะ โดย

- ลดความเสี่ยงของแต่ละคนที่จะเกิดการเจ็บป่วยหรือได้รับอันตราย
- สร้างเสริมสุขภาพเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ของนักเรียน
- ส่งเสริมความปลอดภัย ความยุติธรรมในสังคม ประหยัดและเพื่อศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ (ซึ่งความยุติธรรมในสังคมและชุมชนเชื่อมโยงเกี่ยวข้องกัน อย่างแยกไม่ได้)
- สืบค้นและให้ความสำคัญต่อสังคม วัฒนธรรม เศรษฐกิจและปัจจัยการเมือง ซึ่งจะส่งผลต่อสุขภาพของปัจเจกชนและชุมชน

ได้รับต้นฉบับเมื่อ 2 พฤษภาคม 2548 ได้ให้ตีพิมพ์เมื่อ 20 พฤษภาคม 2548
ต้องการสำเนาต้นฉบับติดต่อ ศ.เกียรติคุณ พล.ต.หญิง วณิช วรรณพฤกษ์
วิทยาลัยแพทยศาสตร์พระมงกุฎเกล้า ถนนราชวิถี เขตราชเทวี กทม. 10400

- สนับสนุนให้เข้าถึงบริการและทรัพยากรได้เท่าเทียมกัน
- จัดปัญหาสุขภาพและเพิ่มการบริการที่มีคุณภาพเพิ่มชีวิตที่มีสุขภาพดีแก่ทุกคน

3. ขอบเขตของการสร้างเสริมสุขภาพในขอบรั้วโรงเรียน แพทย์รวมถึงสุขภาพของรายคนและสิ่งแวดล้อมที่เอื้อต่อการสร้างเสริมสุขภาพ ดังนั้นผู้รับผิดชอบการสร้างเสริมสุขภาพในโรงเรียน แพทย์ควรมุ่งมั่นที่จะสร้างเสริมความสามารถของแต่ละคนให้ปฏิบัติได้ในเรื่องต่อไปนี้

- ลดความเสี่ยงต่อการป่วยของแต่ละคน และลดการประสบนอันตราย
- เน้นไปที่ประเด็นใหญ่ๆ ของโรงเรียนแพทย์ บัณฑิตในชุมชน นโยบายสาธารณสุขที่มีผลต่อสุขภาพของนักเรียนแพทย์

4. การสร้างเสริมสุขภาพและพันธกิจของโรงเรียนแพทย์ควรคู่กันไปอย่างเป็นธรรมชาติอยู่แล้ว ผู้ทำเวชปฏิบัติในโรงเรียนแพทย์ควรที่จะ

- สนับสนุนพันธกิจของโรงเรียนแพทย์และการเรียนรู้ของนักเรียนแพทย์โดยช่วยนักเรียนแพทย์ให้ใช้ชีวิตอย่างมีสุขภาพ
- ทำให้แต่ละคนที่มีโอกาสจะเป็นนักการเมือง ผู้ที่อยู่ระดับสำคัญต่อเศรษฐกิจและสังคม มีส่วนในการส่งเสริมสุขภาพของชุมชน

Standard 1. Integration with the Learning Mission of Higher Education

มาตรฐานที่ 1. บูรณาการการส่งเสริมสุขภาพเข้าไปในพันธกิจของโรงเรียนแพทย์

Effective practice of health promotion in higher education requires practitioners to incorporate individual and community health promotion initiatives into the learning mission of higher education.

วัตถุประสงค์/เป้าหมาย เพื่อให้การดำเนินการสร้างเสริมสุขภาพมีประสิทธิภาพ โดยการบูรณาการการสร้างเสริมสุขภาพของแต่ละคนและของชุมชนเข้าไปในพันธกิจของคุณะ

- 1.1 Develop health-related programs and policies that support student learning.
- 1.2 Incorporate health promotion initiatives into academic research, courses, and programs.

- 1.3 Disseminate research that demonstrates the effect of individual health behaviors and environmental factors on student learning

ข้อมูลที่ต้องการคือ

- 1.1 มีนโยบายที่สนับสนุนการเรียนรู้ของนักเรียนเกี่ยวกับการสร้างเสริมสุขภาพ
- 1.2 มีการรวมการสร้างเสริมสุขภาพเข้าไปในการวิจัย การจัดการเรียนการสอน และโครงการต่างๆ
- 1.3 เผยแพร่งานวิจัยที่แสดงถึงผลของพฤติกรรมสุขภาพและสิ่งแวดล้อมที่มีต่อนักเรียน

Standard 2. Collaborative Practice

มาตรฐานที่ 2. การร่วมกันปฏิบัติ

Effective practice of health promotion in higher education requires practitioners to support campus and community partnerships to advance health promotion initiatives.

วัตถุประสงค์/เป้าหมาย การปฏิบัติ การสร้างเสริมสุขภาพเพื่อให้มีประสิทธิภาพ โดยการที่ผู้ทำเวชปฏิบัติสนับสนุนให้เจ้าหน้าที่และกลุ่มต่างๆ ในโรงเรียนแพทย์มาร่วมกัน (partnership) นำปฏิบัติ

- 2.1 Advocate for a shared vision that health promotion is the responsibility of call campus and community members.
- 2.2 Develop and participate in campus and community partnerships that advance health promotion initiatives.
- 2.3 Utilize campus and community resources to maximize the effectiveness of health promotion initiatives.
- 2.4 Advocate for campus, local, state and national policies that address campus and community health issues.
- 2.5 Advocate for the institutionalization of health promotion initiatives through inclusion in campus strategic planning and resource allocation

processes.

ข้อมูลที่ต้องการคือ

- 2.1 สนับสนุนให้มีการร่วมกันสร้างวิสัยทัศน์ในโรงเรียนแพทย์ที่มีความรับผิดชอบต่อการสร้างเสริมสุขภาพของในชุมชนในโรงเรียนแพทย์
- 2.2 ร่วมในการนำและพัฒนากิจกรรมสร้างเสริมสุขภาพของบุคคลและชุมชนในโรงเรียนแพทย์
- 2.3 ใช้ทรัพยากรของโรงเรียนแพทย์เพื่อให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุดในการสร้างเสริมสุขภาพ
- 2.4 สนับสนุนให้มีนโยบายระดับคณะ ระดับกรม และระดับกอง เพื่อการสร้างเสริมสุขภาพของชุมชนในบริเวณของโรงเรียนแพทย์
- 2.5 สนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพภายในโรงเรียนแพทย์โดยมีแผนยุทธศาสตร์ กลยุทธ์และทรัพยากรสนับสนุนชัดเจน

Standard 3. Cultural Competence

มาตรฐานที่ 3 มีทักษะในการส่งเสริมวัฒนธรรม

Effective practice of health promotion in higher education requires practitioners to support campus and community partnerships to advance health promotion initiatives.

วัตถุประสงค์/เป้าหมาย มีการส่งเสริมสุขภาพที่มีประสิทธิภาพ โดยคำนึงถึงความสอดคล้องต่อวัฒนธรรมที่แตกต่างในแต่ละโรงเรียนแพทย์

- 3.1 Identify the social, cultural, political, and economic disparities that influence the health of students.
- 3.2 Design health promotion initiatives that reflect the social, cultural, political, and economic diversity of students.
- 3.3 Develop health promotion mission statements, program policies, staff recruitment and retention practices, and professional development goals that reflect the social, cultural, political, and economic diversity of the campus.
- 3.4 Provide leadership for campus-wide understanding of the connection between culture, identity,

social justice, and student health status.

ข้อมูลที่ต้องการคือ

- 3.1 สำรวจความแตกต่างทางสังคม วัฒนธรรม การเมือง และเศรษฐกิจ ที่มีผลต่อสุขภาพของนักเรียนแพทย์
- 3.2 วางแผนการดำเนินการส่งเสริมสุขภาพที่สอดคล้องกับสังคม วัฒนธรรม การเมืองและเศรษฐกิจของนักเรียนแพทย์ที่หลากหลาย
- 3.3 จัดทำ พันธกิจด้านสร้างเสริมสุขภาพ โครงการการสรรหาบุคลากรและนโยบายการจ้างรักษา การพัฒนาบุคลากรด้านวิชาชีพที่มีเป้าหมายที่สอดคล้องกับสังคม วัฒนธรรม การเมืองและเศรษฐกิจในบริเวณโรงเรียนแพทย์
- 3.4 ทำให้มีการสร้างความเข้าใจถึงความเชื่อมโยงระหว่างสังคม วัฒนธรรม เอกภพตามวิถีการในสังคมกับสุขภาพของนักเรียนแพทย์

Standard 4. Theory-Based Practice

มาตรฐานที่ 4. ปฏิบัติการที่มีพื้นฐาน มีทฤษฎี

Effective practice of health promotion in higher education requires practitioners to understand and apply theoretical approaches that address individual and community health.

วัตถุประสงค์/เป้าหมาย ผู้ทำเวชปฏิบัติเข้าใจและนำไปปฏิบัติตามมาตรฐานวิชาชีพต่อรายบุคคลและชุมชนเพื่อให้เกิดการสร้างเสริมสุขภาพของโรงเรียนแพทย์มีประสิทธิภาพ

- 4.1 Review health promotion research from interdisciplinary sources as a guide for the development of health promotion initiatives.
- 4.2 Apply professionally recognized methods and tested theories to the development of health promotion initiatives.
- 4.3 Articulate the theoretical frameworks used in health promotion decision-making to the campus community.

ข้อมูลที่ต้องการคือ

- 4.1 ทบทวนงานวิจัยด้านการสร้างเสริมสุขภาพ จากแหล่งที่มาและหลายสาขาวิชาเพื่อนำมาเป็นแนวทางจัดทำกรสร้างเสริมสุขภาพ

4.2 ใช้วิธีการตามมาตรฐานวิชาชีพ เพื่อจัดทำกรรณิการ สร้างเสริมสุขภาพ

4.3 กรอบการตัดสินใจตามวิชาการตามทฤษฎีการสร้างเสริมสุขภาพเพื่อใช้ในการตัดสินใจการดำเนินการในชุมชน

Standard 5. Evidence-Based Practice

มาตรฐานที่ 5. การปฏิบัติการโดยมีหลักฐานข้อมูล

Effective practice of health promotion in higher education requires practitioners to understand and apply evidence-based approaches to health promotion.

วัตถุประสงค์/เป้าหมาย ผู้ทำเวชปฏิบัติเข้าใจและสามารถใช้หลักฐานข้อมูลมาวางแผนการสร้างเสริมสุขภาพให้มีประสิทธิภาพ

5.1 Review data gathered from published research on national, state, local, and campus health priorities.

5.2 Conduct population-based assessments of health status, needs, and assets of students.

5.3 Conduct environmental assessments of campus-community health needs and resources.

5.4 Develop measurable goals and objectives for health promotion initiatives.

5.5 Evaluate health promotion initiatives using valid and reliable quantitative and qualitative approaches.

5.6 Report evaluation data and research results to students, faculty, staff and campus the community.

ข้อมูลที่ต้องการคือ

5.1 ทบทวนข้อมูลที่รวบรวมจากงานวิจัยที่ตีพิมพ์ทั้งของโรงเรียนแพทย์ ท้องถิ่น จังหวัดและระดับชาติ เพื่อให้ได้ลำดับความสำคัญของสุขภาพ

5.2 ประเมินภาวะสุขภาพ ความต้องการด้านสุขภาพ สิ่งที่ได้ดำเนินการไปแล้วของนักเรียนแพทย์

5.3 ประเมินสภาพสิ่งแวดล้อมภายในโรงเรียนแพทย์ ความต้องการด้านสุขภาพของกลุ่มบุคคลต่างๆ ในโรงเรียนแพทย์และทรัพยากรที่มี

5.4 จัดทำเป้าหมายและวัตถุประสงค์ที่วัดได้ของกิจกรรมการสร้างเสริมสุขภาพ

5.5 ประเมินผลการดำเนินการสร้างเสริมสุขภาพโดยใช้กระบวนการเชิงคุณภาพและเชิงปริมาณที่เชื่อถือได้

5.6 รายงานผลการประเมินและผลการวิจัยให้นักเรียนแพทย์ อาจารย์แพทย์และบุคลากรในโรงเรียนแพทย์ได้รับทราบ

Standard 6. Continuing Professional Development and Service

มาตรฐานที่ 6. การพัฒนาด้านวิชาการและการบริการอย่างต่อเนื่อง

Effective practice of health promotion in higher education requires practitioners to engage in on-going professional development and service to the field.

วัตถุประสงค์/เป้าหมาย ผู้ทำเวชปฏิบัติมีการพัฒนาด้านวิชาการและการบริการอย่างต่อเนื่องให้การสร้างเสริมสุขภาพในโรงเรียนแพทย์มีประสิทธิภาพ

6.1 Apply ethical principles to the practice of health promotion.

6.2 Participate regularly in formal professional development.

6.3 Assist others in strengthening their health promotion skills.

ข้อมูลที่ต้องการคือ

6.1 ประยุกต์ใช้หลักการด้านจริยธรรมวิชาชีพในการสร้างเสริมสุขภาพ

6.2 ร่วมในกิจกรรมการพัฒนาวิชาชีพอย่างสม่ำเสมอ

6.3 ช่วยผู้อื่นให้มีความสามารถและมีทักษะในการส่งเสริมสุขภาพ

มาตรฐานสร้างเสริมสุขภาพดังกล่าวมีคุณธรรมการเป็นอย่างดี และชัดเจนในมาตรฐาน การศึกษาระดับอุดมศึกษาของโลก (Basic Medical Education : WFME Global Standard for Quality Improvement)

ดังนั้นจะเห็นว่ามาตรฐานเหล่านี้สามารถบูรณาการเข้าไปใน 9 องค์ประกอบของมาตรฐาน

การศึกษาได้เป็นอย่างดี และสามารถจะจัดทำตัวชี้วัดที่เหมาะสมได้ ซึ่งกลุ่มสถาบันแพทยศาสตร์ศึกษาแห่งชาติกำลังจัดทำ ในขณะเดียวกันโรงเรียนแพทย์ควรจะได้เริ่มพัฒนาให้มีการส่งเสริม

สุขภาพบูรณาการเข้าไปในหลักสูตร การจัดการเรียนการสอน การประเมินผลอย่างเป็นรูปธรรมและมีนโยบายเข้าไปในหลักสูตร การจัดการเรียนการสอน การประเมินผลอย่างเป็นรูปธรรมและมีนโยบายของผู้บริหารที่สนับสนุนกิจกรรมนี้อย่างชัดเจน

เอกสารอ้างอิง

1. WHO. Ottawa Charter for health promotion (on line) First international conference on health promotion Ottawa, 21 November 1986 (cited 2004 Nov 23) World health Organization : 1986 Available from URL : <http://www.who.int/hpt/nph/docs/Ottawa-charter-hp.pdf>.
2. WHO Health promotion glossary (on line) 1998. (cited 2004 Nov 23) World Health Organization : 1998 Available from:<http://wpro.who.int/hpr/docs/glossary.pdf>.
3. WHO working group. Putting HPH policy into action Draft version 13.05.2003 (on line). WHO-E uri ; 2003 [cited 2004 May 15] Available from : URL://www.hph-he/downloads/hph-Pulicortins/Policy-Working-Grory-Draft-May-2003.pdf.
4. Resrepu H. Incuasing community cepecity and empowering committies for promotion healt draft technical report. Fiffth goblal conference on hea;th promotion Mexico City, June 5-9;2000.
5. Health beyond health care : Twenty-five year of Jedul health policy development. (on line) October 2000 (cited 2004 Dec.10 : Health Network Candition Policy Researchh Network. Available from : URL : <http://www.cprn.com/docurumts/15664-cn.pdf>.
6. Zimmer CG, Hill MH, Sonnad, SR. (2003). A scope-of-practice survey leading to the development of standards of Practice for Health Prmotion in Higher Education. Journal of American College Health, 51(6), 247-54.
7. American College Health Association (ACHA) (2001), Standards of Practice for Health Promotion in Higher Education. Baltimore, MD : American College Health Task Force on Health Promotion in Higher Education 2004.
8. รายงานสรุปการสัมมนา การพัฒนาตัวชี้วัดการจัดการศึกษาด้านการสร้างเสริมสุขภาพ ในระบบประกันคุณภาพการศึกษาแพทยศาสตร์ 18 กันยายน 2547 ณ ห้องออร์คิดส์ โรงแรมราม่า การ์เดนส์ กทม. กลุ่มสถาบันแพทยศาสตร์แห่งประเทศไทยและสำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ
9. Basic Medical Education. WFME Global Standard for Quality Improvement. World Federation for Medical Education. Denmark 2003.